

11.3.2021

VALTIONEUVOSTON OIKEUSKANSLERI

Valtioneuvoston kanslialle

KOHTAAMISTEN RAJOITTAMINEN KORONAEPIDEMIAN PYSÄYTTÄMISEKSI, LIIKKUMISRAJOITUKSEN OIKEUDELLISEN VÄLINEEN VALINTA

Tässä on valtioneuvoston oikeuskanslerin alustavat arvioinnit valtioneuvoston toiminnan laillisuuden valvonnassa siitä kysymyksestä, onko valmiuslain 118 §:n toimivaltuuden käyttöönotto ja sille perustuvat liikkumisen ja oleskelun rajoitukset vaiko perustuslain 23 §:n mukaisen tilapäisiä perusoikeuspoikkeuksia sisältävän lain säätäminen perusteltu oikeudellinen väline toteuttaa koronaepidemian kasvun pysäyttämiseksi mahdollisesti välttämättä edellyttämä kohtaamisten ja lähikontaktien rajaaminen minimiin.

Laajemmat perustelut kannanottoon laaditaan ja saataville erikseen ja tässä ei oteta kantaa välttämättömyyteen ja oikeasuhtaisuuteen eikä säännösten sisältöön, jota tarkastellaan erikseen.

Suunniteltu toimenpide on historiallisesti hyvin poikkeuksellinen. Se puuttuu laajasti ja syvästi perusoikeuksiin. Valmiuslain esityöt ja historia eivät selkeästi tue valmiuslain 118 §:n mukaisen toimivaltuuden käyttöä juuri nyt käsillä olevassa tilanteessa. Uudenmaan liikkumisrajoituksen tultua keväällä 2020 hyväksytyksi mahtunee kuitenkin toimenpide valmiuslain 118 §:n sanamuodon ja perustuslakivaliokunnan käytännön piiriin. Valmiuslain 118 §:n perusteella säädettävä liikkumisrajoitus näyttäisi sinänsä olevan mahdollinen, mutta soveltunee kuitenkin huomommin kuin perustuslain 23 §:n mukaiseen lakiin verrattuna. Vähintään kolmen viikon liikkumisrajoitus koskien useiden väkirikkaiden kuntien asukkaita tms. on perusoikeuksiin puuttumisena aivan eri mittaluokan toimenpide kuin valmiuslaissa varsinaisesti tarkoitettu

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

liikkumisrajoitus esimerkiksi kemikaalionnettomuuden tai ydinvoimalaonnettomuuden seurauksena. Se myös puuttuu ihmisten päivittäiseen arkielämään, kuten poistumiseen asunnosta ja ulkoiluun hyvin syvästi, joten se ei kovin hyvin vertaudu myöskään Uudenmaan sulkuun.

Mikäli kuitenkin liikkumisrajoitukset katsotaan välttämättömiksi, suositeltavampaa olisi säätää niistä perustuslain 23 §:n nojalla annettavalla hallituksen esityksellä; PL 23 §:n mukainen menettely on eduskunnan asemaa ja vaikutusmahdollisuuksia paremmin turvaava menettely kuin valmiuslain nojalla toimiminen, eduskunta voisi tehdä haluamiaan muutoksia säädöksiin (PeVL 7/2020 vp ja PeVL 6/2021 vp). Perustuslakivaliokunnassa oli jonkin verran kriittisyyttä Uudenmaan liikkumisrajoituksen yhteydessä valmiuslain 118 §:n sanamuodon laajentavaan tulkintaan (PeVM 8/2020 vp ja PeVM 11/2020 vp). Kansalaisten kannalta näin merkittävässä asiassa tuki rajoituksille demokraattisen päätöksenteon kautta (demokraattinen legitimaatio). Olisi vielä harkittava muotoa ja varsinkin, jos soveltamisasetuksen tarvittaisiin ihmisten kontakteja ja tapaamisia ohjaavaa sääntelyä, vahvistuu tarve nimenomaan perustuslain 23 §:n nojalla.

Valtioneuvoston oikeuskansleri

Tuomas Pöysti